

Wanda NAGÓRNY

Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania im. Gen. Jerzego Ziętka w Katowicach

Polityka społeczna a zrównoważony rozwój

Wstęp

Jednym z nadrzędnych priorytetów krajów Unii Europejskiej jest realizacja strategii rozwoju społeczno-gospodarczego w warunkach poszanowania środowiska naturalnego. Realizację tak określonej strategii możemy nazwać polityką zrównoważonego rozwoju. Wynika to bezpośrednio z treści pojęcia *zrównoważony rozwój*.

Celem rozważań jest uzasadnienie, że zarówno w teorii, jak i zwłaszcza w praktyce życia społeczeństw nieuzasadnione jest obecnie odrębne analizowanie przebiegu rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego. Te trzy elementy rozwojowe powinny się rozpatrywać łącznie, ponieważ są one ściśle wzajemnie uwarunkowane. Kompleksowe ujęcie rozwoju powinno zawierać także czynniki przestrzenne i regionalne. Tylko tak opisana koncepcja zrównoważonego rozwoju może stanowić podstawę empirycznej analizy rozwoju. Także w sferze badań naukowych jednym z podstawowych problemów naukowo-poznawczych dotyczących rozwoju jest jego modelowanie, a więc poszukiwanie uwarunkowań i zdefiniowanie czynników wpływających na postęp cywilizacyjny społeczeństwa.

1. Zrównoważony rozwój a rozwój społeczno-gospodarczy

Analizując treści definicyjne pojęcia *zrównoważony rozwój*, formułowane zarówno w literaturze przedmiotu, jak i w stosownych dokumentach dotyczących polityki rozwoju Unii Europejskiej i Polski, łatwo zauważyć, że pojęcie to może z powodzeniem zastąpić używane dotychczas pojęcie *rozwój społeczno-gospodarczy*. Zastąpić, ale i wzbogacić, poprzez włączenie problemów środowiskowych. Zrównoważony rozwój jest koncepcją holistyczną, dynamiczną, po-

kazującą wzajemne związki i uwarunkowania aspektów społecznych, ekonomicznych i środowiskowych funkcjonowania społeczeństwa. Zrównoważony rozwój nadal często sprowadzany jest jednak do problemów środowiskowych. W słowie wstępnym do Komunikatu Komisji Europejskiej Europa 2020 J.M. Barroso pisze: „aby zbudować zrównoważoną przyszłość musimy już dziś wyjść poza horyzont celów krótkookresowych, Europa musi wrócić na ścieżkę rozwoju i na niej pozostać. Założenia strategii Europa 2020 to więcej miejsc pracy i wyższy standard życia. Europa może się rozwijać w sposób inteligentny (gospodarka oparta na wiedzy i informacji), zrównoważony (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku, bardziej konkurencyjnej), może sprzyjać włączeniu społecznemu (wysoki poziom zatrudnienia zapewniający spójność społeczną i terytorialną)” [6].

Pojęcie to formułowane było w kolejnych – od 1969 roku – raportach na konferencjach Organizacji Narodów Zjednoczonych. Najczęściej przytaczana jest definicja sformułowana przez G.H. Brundtland (sekretarz generalny ONZ) na konferencji w 1987 roku: *zrównoważony rozwój* to taki rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie. Nierówność wskazywana była jako największy problem środowiskowy, stanowiący fundamentalną barierę rozwoju. Tak rozumiany zrównoważony rozwój zawiera polska konstytucja w art. 5: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

W Polsce pojęcie zrównoważonego rozwoju zdefiniowane zostało w ustawie o ochronie i kształtowaniu środowiska z dnia 31 stycznia 1980 roku. W artykule 3.3a stwierdza się, że rozwój zrównoważony to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli – zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń – następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych. Podobnie definiuje się zrównoważony rozwój w kolejnych dokumentach rządowych.

W teorii koncepcja zrównoważonego rozwoju podejmowana była zarówno w naukach ekonomicznych, jak i w naukach o środowisku, lecz wypracowana została na gruncie polityki w procesie definiowania celów społecznych i gospodarczych rozwoju [9].

Koncepcja zrównoważonego rozwoju wskazuje, że wzrost gospodarczy prowadzi do zwiększenia spójności społecznej i jakości środowiska przyrodniczego. Zrównoważony rozwój oznacza, według Franciszka Piątka, trwałą poprawę jakości życia współczesnych i przyszłych pokoleń poprzez kształtowanie właściwych proporcji między trzema kapitałami: ekonomicznym, ludzkim

i przyrodniczym. Szczegółowiej koncepcję tę definiuje H. Zabel: zrównoważony rozwój to „trwała forma gospodarowania, względnie ludzkiego współżycia, przy pomocy wyważonego podejścia do ekonomicznych, ekologicznych i społecznych kryteriów stabilizacyjnych i rozwojowych w celu «zabezpieczenia dalszego sensownego życia dla odpowiedniej liczby pokoleń» na podstawie wewnątrz- i zewnątrzpokoleniowej sprawiedliwości, przy zastosowaniu techniki zgodnej z wymogami ekologicznymi i społecznymi” [8]. W koncepcji zrównoważonego rozwoju – jak pisze we wcześniej cytowanym artykule Dariusz Pieńkowski – zawierają się dwa wymiary charakteryzujące specyfikę problemów rozwoju:

- konieczność podejmowania międzypokoleniowej i długookresowej analizy konsekwencji rozwoju społeczno-ekonomicznego, z poszanowaniem jego podstaw biologicznych (perspektywa ewolucyjna),
- wskazanie priorytetów rozwoju społecznego, ustanawiające reguły sprawiedliwości, zgodnie z ludzkimi potrzebami.

Również nauka społeczna Kościoła katolickiego wpisuje zasady komplementarności, interdyscyplinarności i solidarności w ideę zrównoważonego rozwoju. Podstawową trudność sprawia zasada solidarności. Józef M. Dołęga proponuje „podjąć próby opracowania filozofii solidarności, politologii solidarności i edukacji na rzecz solidarności oraz praktycznych uwarunkowań działań w świetle idei zrównoważonego rozwoju i filozofii kultury” [1]. Koncepcja zrównoważonego rozwoju wymaga uwzględnienia w analizie także czynników demograficznych i instytucjonalnych. Według nowej ekonomii instytucjonalnej to właśnie instytucje są jednym z głównych czynników wzrostu. Tradycyjnie rozumiany wzrost gospodarczy *per capita* – obok koherencji społecznej i ekologicznych uwarunkowań rozwoju – jest istotą koncepcji zrównoważonego rozwoju. W. Florczak wymienia następujące cechy wspólne zawarte w licznych definicjach koncepcji zrównoważonego rozwoju:

- odrzucenie koncepcji zerowego wzrostu, który miałby pogodzić kwestie ekologiczne i ekonomiczno-społeczne,
- interakcje pomiędzy ekonomicznymi, ekologicznymi, demograficznymi i społecznymi czynnikami rozwoju,
- zaangażowanie całego społeczeństwa w realizację zasad zrównoważonego rozwoju,
- konieczność przewidywania i analizy wpływu skutków decyzji podejmowanych obecnie na dobrobyt przyszłych pokoleń,
- sprawiedliwość dystrybucyjną,
- podkreślenie udziału niematerialnych aspektów jakości życia ludzi w kształtowaniu dobrobytu [4].

Tak holistycznie rozumianej koncepcji zrównoważonego rozwoju odpowiada pojęcie *homo sustinens*. Jak pisze Dariusz Kiełczewski, *homo sustinens* stanowi interdyscyplinarne wyzwanie naukowe i może ukształtować istnienie ludzkości w bliższej i dalszej przyszłości [5]. U podstaw sformułowania pojęcia *ho-*

mo sustinens leży założenie, że na zachowania człowieka mają wpływ równocześnie trzy czynniki: środowisko przyrodnicze, środowisko społeczne i podmiotowość jednostki. Jest możliwe, że w ciągu najbliższych lat w praktyce będą kształtowały się postawy charakteryzujące koncepcję *homo sustinens*, co wpłynie na realizację gospodarki charakterystycznej dla idei zrównoważonego rozwoju. Jednak taka wizja dziś wydaje się mało realna, a koncepcję tę trzeba raczej postrzegać jako punkt odniesienia dla formułowania polityki zrównoważonego rozwoju. Jeśli więc w miejsce pojęcia *rozwój społeczno-gospodarczy* przyjmiemy koncepcję *zrównoważonego rozwoju*, to pojęcie *polityka społeczno-gospodarcza* możemy zastąpić pojęciem *polityka zrównoważonego rozwoju*, zasadniczo zmieniając jej istotę. Tak rozumiana polityka zrównoważonego rozwoju uwzględnia także politykę przestrzenną i jej ważny komponent – politykę regionalną. W literaturze przedmiotu powszechnie stwierdza się, że proces rozwoju regionalnego ma wielowymiarowy, wybitnie heterogeniczny charakter. Wśród czynników warunkujących rozwój regionu wymienia się zarówno czynniki ekonomiczne, środowiskowe, jak i społeczne [7].

Przykładem konieczności stosowania kompleksowej analizy mogą być również procesy innowacyjne. Proces innowacyjny nie jest tylko procesem gospodarczym. Jego efekty zależą m.in. od zdolności przyswajania innowacji, ale też rodzą poważne skutki w sferze ekologicznej i społecznej [4].

2. Zrównoważony rozwój jako cel krótkookresowy

Celem państwa w każdym kraju jest sformułowanie takiej strategii działania, która pobudzałaby rozwój społeczno-gospodarczy kraju nie tylko nieniszczący środowiska naturalnego, ale znacząco to środowisko wzbogacający. Jednak skuteczne wdrożenie koncepcji zrównoważonego rozwoju wymaga ponadnarodowego i jednoczesnego współdziałania większości państw, stąd m.in. nasilające się tendencje integracyjne we współczesnym świecie. W warunkach gospodarki rynkowej społeczeństwo potrzebuje równych szans i perspektyw rozwoju swojej osobowości, realizacji godności i człowieczeństwa. Jeżeli całe społeczeństwo nie uczestniczy we wzroście, w jego rezultatach, to nie można tego procesu nazwać rozwojem. Realizacja strategii rozwoju społeczno-gospodarczego opartego na zasadach zrównoważonego rozwoju jest celem polityki makroekonomicznej wielu krajów i stanowi priorytet rozwojowy Unii Europejskiej. Jest to jeden z nadrzędnych celów Unii Europejskiej. Jego założeniem jest ciągła poprawa jakości życia i dobrego samopoczucia zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń. Zrównoważony wzrost wymieniony jako jeden z trzech priorytetów Strategii Europa 2020, która stanowi nowy, długofalowy program społeczno-gospodarczy Unii Europejskiej. Wyzwania zrównoważonego rozwoju uwzględnione zostały także w Polsce, m.in. przy opracowywaniu założeń do strategii stano-

wiących, zgodnie z Planem Uporządkowania Strategii Rozwoju – dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów 27 listopada 2009 r., podstawowy instrument realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju; w szczególności w Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, za której przygotowanie odpowiada Minister Gospodarki. 25 marca 2011 r. w Ministerstwie Gospodarki odbyło się spotkanie otwierające proces wypracowania Wizji Zrównoważonego Rozwoju dla Polskiego Biznesu (*Vision 2050. The New agenda for business in Poland*), którego celem jest określenie roli, jaką biznes ma do odegrania na przestrzeni najbliższych dekad w kształtowaniu warunków umożliwiających realizację aspiracji rozwojowych obecnego i przyszłych pokoleń.

Zrównoważony rozwój wymusza interwencję państwa, a więc sterowanie za pomocą instrumentów polityki gospodarczej, społecznej i ochrony środowiska. Rynek bowiem nie jest dostatecznym instrumentem rozwiązywania wielu istotnych problemów związanych ze zrównoważonym rozwojem. Uwarunkowania instytucjonalne, rozwiązania prawne, dobre zarządzanie, a także kapitał ludzki i społeczny stanowią bazę realizacji opisywanej koncepcji. W dokumentach formułujących strategię rozwoju krajów członkowskich Unii Europejskiej podkreśla się, że polityka państwa powinna być skierowana na realizację koncepcji zrównoważonego rozwoju jako celu zarówno długo-, jak i krótkookresowego. Jednak w działaniach operacyjnych ten cel krótkookresowy zostaje często rozdzielony i poszczególne elementy zrównoważonego rozwoju traktowane są rozłącznie, co wypacza zupełnie ideę koncepcji. Do niedawna wzrost gospodarczy stawiany był jako cel krótkookresowej polityki makroekonomicznej, a pozostałe składowe zrównoważonego rozwoju wymieniane były w drugiej płaszczyźnie, co sugerowało, że mogły być realizowane, jeśli nie zakłócało to przyrostu PKB. Nadal przyjmuje się, że tempo wzrostu gospodarczego określa skuteczność działań rządu. O ile wzrost ten dokonywany jest już w większości z poszanowaniem środowiska przyrodniczego, o tyle aspekty społeczne są w nim uwzględniane jeszcze marginalnie.

3. Polityka społeczna w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju

Sprostanie wyzwaniom zrównoważonego rozwoju jest możliwe dzięki zintegrowaniu polityki środowiskowej, gospodarczej i społecznej. Istotną rolę pełni w tym zakresie polityka społeczna. Niestety, polityka społeczna nadal formułowana jest oddzielnie, niezależnie i w dużym stopniu bez związku z polityką przemysłową i polityką ochrony środowiska. Często zawiera rozwiązania w najlepszym razie konkurencyjne, a nierzadko wykluczające realizację celów ekonomicznych i środowiskowych. O ile związek polityki gospodarczej, a zwłaszcza przemysłowej i przestrzennej, z polityką ochrony środowiska jest już coraz

bardziej widoczny, o tyle polityka społeczna ma charakter w dużym stopniu zamknięty.

Wyróżnia się politykę społeczną:

- pasywną – w tej funkcji chodzi o wywiązywanie się państwa z przyjętych funkcji w zakresie zabezpieczenia bytu obywatela,
- aktywną – polegającą na zapewnieniu obywatelowi pomyślnej ciągłości rozwoju.

Polityka społeczna obejmuje więc określone działania podejmowane w celu upowszechniania dobrobytu. Z punktu widzenia strategii zrównoważonego rozwoju konieczne wydaje się wykorzystanie zwłaszcza aktywnego aspektu polityki społecznej. W centrum zrównoważonego rozwoju stoi odpowiedzialny i świadomy człowiek, dysponujący wiedzą, tworzący warunki społeczne, gospodarcze i środowiskowe dla swojego rozwoju i rozwoju innych ludzi. Zadaniem polityki społecznej w jej funkcji aktywnej jest więc generowanie takich postaw. Bezpieczeństwo społeczne człowieka, będące elementem zrównoważonego rozwoju, nie może być realizowane jedynie poprzez system zasiłków, zapomóg i subwencji. Polityka społeczna aktywna polega na tworzeniu warunków i wspieraniu aktywności indywidualnej i społecznej. Bezzwrotna pomoc państwa nie tworzy zrównoważonego rozwoju, ponieważ nie pobudza aktywności jednostek i grup społecznych. Działania wynikające z polityki społecznej podejmowane są nie tylko przez państwo; uczestniczy w nich rodzina, społeczność lokalna, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa. Wymienione podmioty polityki społecznej w swoich działaniach powinny realizować określone cele społeczne, jednak tylko w kontekście celów ekonomicznych i środowiskowych. Polityka społeczna traktowana jest dotąd stosunkowo marginalnie, gdy mowa o zrównoważonym rozwoju.

Do takiego wniosku można dojść także, analizując Wspólną Politykę Społeczną Unii Europejskiej. Ogólnie sformułowany cel: wyrównanie i polepszenie warunków życia i pracy obywateli Unii Europejskiej, zawiera oczywiście uwarunkowania ekonomiczne i środowiskowe, jednak nie są one skwantyfikowane i ujęte w formie współzależności. Ważną zasadą kształtowania Wspólnej Polityki Społecznej jest nie ingerowanie w wewnętrzne kompetencje państw członkowskich i kształtowanie niezbędnych regulacji, umożliwiających osiągnięcie unijnych celów wspólnych.

Zrównoważony rozwój jest priorytetem sformułowanym w Strategii Europa 2020. Dla polityki społecznej oznacza to nowe wyzwania. Takim wyzwaniem jest walka z ubóstwem, pogłębiającym się w wyniku kryzysu finansowego ostatnich lat. Dla osiągnięcia tego celu konieczne jest współdziałanie w ramach polityki ekonomicznej i środowiskowej, a konkretnie – jak pisze Jadwiga Gierczycka – należy wzmocnić i zmodernizować rolę wspólnej polityki w dziedzinie zatrudnienia, edukacji i szkoleń oraz systemów ochrony socjalnej [2]. Podstawowe działania w tym obszarze to ograniczenie strukturalnego bezrobocia, zwiększe-

nie wskaźnika aktywności zawodowej, a także zwiększenie poczucia społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. W realizacji polityki społecznej pojmowanej jako metoda realizacji zrównoważonego rozwoju powinny uczestniczyć wszystkie komórki administracji państwowej, władze samorządowe i sektor przedsiębiorstw, w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu. Polityka społeczna jest jedną z metod realizacji zrównoważonego rozwoju w skali globalnej, w skali makro- i mikroekonomicznej. Rozwój przedsiębiorstwa i wzrost jego wartości na rynku międzynarodowym jest wynikiem sposobu zintegrowania prowadzonej polityki społecznej, środowiskowej z funkcjonującym systemem zarządzania. Warunkiem realizacji idei zrównoważonego rozwoju jest społeczna akceptacja wszystkich działań przedsiębiorstwa i efektów tych działań.

4. Mierniki udziału polityki społecznej w realizowaniu zrównoważonego rozwoju

Zarówno w literaturze przedmiotu, jak i w dokumentach organizacji międzynarodowych i ugrupowań integracyjnych trudno znaleźć uniwersalny wykaz mierników monitorujących postępy w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju. W konstrukcji tych mierników autorzy kierowali się celami, które należy osiągnąć i cechami charakteryzującymi zrównoważony rozwój, przy czym mierniki miały pomóc w analizie i ocenie zmian. Jako główny cel wskazywany jest dobrobyt społeczny, a podstawową cechą jest upodmiotowienie człowieka i jego dążeń ograniczonych warunkami społecznymi, ekonomicznymi i środowiskowymi. Istota kategorii *zrównoważony rozwój* wciąż ewoluuje, a co za tym idzie – lista mierników opracowanych przez poszczególne instytucje pozostaje otwarta.

W praktyce wykorzystuje się mierniki przekrojowe (strukturalne), syntetyczne i mierzące dynamikę zmian zrównoważonego rozwoju w wymiarze lokalnym. Mierniki te odnoszą się do krótkiego, średniego i długiego okresu, a są nimi: wskaźniki, parametry i indeksy. Jak podkreśla Jerzy Śleszyński, problemem jest raczej nadmiar wskaźników niż ich niedobór [11].

Mierniki zrównoważonego rozwoju opracowywane są od szeregu lat przez Komitet Polityki Ekologicznej OECD i Departament ds. Koordynacji Polityki i Trwałego Rozwoju ONZ, Komisję Europejską czy Bank Światowy. Dużą rolę w formułowaniu mierników zrównoważonego rozwoju w sferze społecznej odegrała Organizacja Narodów Zjednoczonych. W Agendzie 21 w rozdz. 3, 5, 6, 7, 33 i 36 wymienione są mierniki zrównoważonego rozwoju dotyczące następujących problemów społecznych:

- zwalczania ubóstwa;
- demografii;
- promocji edukacji, świadomości społecznej;

- ochrony i promocji zdrowia;
- promocji trwałego osadnictwa.

Propozycjami ONZ są: wskaźnik rozwoju społecznego INRISD, wyliczany metodą genewską, indeks rozwoju ludzkości – HDI, wskaźnik biedy społecznej – HPI, wskaźnik relacji rozwoju społecznego kobiet i mężczyzn – GDI, minimum socjalne, minimum egzystencji.

Znaczące są na tym tle także dokonania Komisji Europejskiej. Strategia Zrównoważonego Rozwoju (SDS) została przyjęta przez Radę Unii Europejskiej w 2001 roku i od tego czasu doskonalone są stale metody i narzędzia pomiaru postępów w realizacji tej strategii. Uwzględniając doświadczenia państw członkowskich, opracowane zostały unijne mierniki zrównoważonego rozwoju (*Sustainable Development Indicators*) w celu monitorowania realizacji celów strategii zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej.

Systematycznie dokonywane są przeglądy i modyfikacje mierników SDS. Mierniki te dotyczą siedmiu obszarów tematycznych, z których trzy: *ubóstwo i marginalizacja*, *starzenie się społeczeństw* i *zdrowie społeczne* są przedmiotem szczególnego zainteresowania Wspólnej Polityki Społecznej.

Dla oceny postępów w realizacji strategii zrównoważonego rozwoju w tych obszarach wykorzystuje się szereg mierników szczegółowych:

- w obszarze *ubóstwo i marginalizacja* wymienia się 13 mierników, dotyczących zagrożenia ubóstwem (np. stopa długotrwałego bezrobocia, nierówność w rozkładzie dochodów czy liczba ludności z najniższym poziomie wykształcenia);
- w obszarze *starzenie się społeczeństwa* – 11 mierników określających bieżącą i przyszłą proporcję zaawansowanych wiekowo do produkcyjnych grup społeczeństwa (np. stopa zagrożonych ubóstwem w wieku 65 lat i więcej, bieżące i przewidywane publiczne wydatki emerytalne jako % PKB);
- w obszarze *zdrowie społeczne* – 20 mierników dotyczących m.in. zdrowotności, ochrony zdrowia, stylu życia (np. lata życia w zdrowiu w wieku 65 lat, procent ludzi z nadwagą).

Także w polskich dokumentach dotyczących strategii zrównoważonego rozwoju ale przede wszystkim w licznych pracach naukowych, zwraca się uwagę na konieczność stałego aktualizowania zestawu mierników, a także opracowania spójnych wskaźników agregatowych, syntetycznych, opisujących stan i kierunki zmian w gospodarce, społeczeństwie i środowisku.

W sierpniu 2009 roku Komisja Europejska opublikowała Komunikat, w którym proponuje szereg krótko- i średnioterminowych działań, w tym opracowanie syntetycznego indeksu obejmującego zagadnienia ochrony środowiska i jakości życia. Komunikat wskazuje również na planowane uzupełnienie rachunków narodowych o zintegrowaną rachunkowość środowiskowo-gospodarczą, a w dalszej perspektywie o rachunki dotyczące aspektów społecznych [6]. Komunikat został pozytywnie zaopiniowany przez Komitet Regionów w październiku 2010

roku. W opinii oceniono, że wskaźniki wybrane w celu opracowywania i planowania polityki i strategii publicznych są zgodne z priorytetami strategii Europa 2020 i zasugerowano, że powinny być one nie tylko narzędziami późniejszej oceny, lecz muszą zostać także wykorzystane w procesie podejmowania decyzji. Ostatecznie w sprawie treści dokumentu *Wyjść poza PKB. Pomiar postępu w zmieniającym się świecie* wypowiedział się Parlament Europejski w czerwcu 2011. W Rezolucji podkreśla się, że „[...] wyzwaniem jest kształtowanie jasnego i zrozumiałego zestawu wskaźników, które byłyby jednocześnie spójne na płaszczyźnie teoretycznej, właściwe politycznie i wymierne empirycznie, a ponadto umożliwiałyby porównywanie krajów i regionów”. Parlament podkreśla potrzebę wykonania tego zadania w ścisłej współpracy z innymi właściwymi instytucjami i organizacjami [10]. Wskazuje się też na konieczność pilnego opracowywania wiarygodnych, ujednoliconych i dostarczanych na czas danych statystycznych oraz uzyskiwania serii danych i wskaźników obejmujących długi przedział czasowy, które mogą być wykorzystywane do przewidywania przyszłego rozwoju sytuacji i tworzenia polityki. Kluczową rolę w tym zakresie powinien odgrywać Eurostat.

Podsumowanie

Podsumowując rozważania zawarte w tym artykule, należy stwierdzić, że o ile w rozwoju zrównoważonym stosuje się coraz powszechniej analizę równoczesną kapitału ekonomicznego i przyrodniczego, to włączanie do tej analizy kapitału ludzkiego ma nadal charakter marginalny. Konieczne jest zatem tworzenie kompleksowych i komplementarnych modeli rozwoju i kreowanie w oparciu o nie spójnej polityki gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i społecznej, uwzględniającej aspekty kulturowe. Otwartym pozostaje pytanie, czy społeczeństwo i jego instytucje są przygotowane do podejmowania wyzwań, które niesie postęp cywilizacyjny, tak by płynące z niego korzyści przekształcały się na dobro człowieka.

Polityka społeczna jest w tym zakresie jednym z kluczowych narzędzi.

Literatura

- [1] Dołęga J.F., *Wybrane zasady filozofii zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Teoretyczne aspekty ekonomii zrównoważonego rozwoju*, red. B. Poskrobko, Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2011.
- [2] Domański R., *Gospodarka przestrzenna. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.

- [3] Florczak W., *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, „Wiadomości Statystyczne” 2008, nr 3.
- [4] Gierczycka J., *Zrównoważony rozwój we wspólnych politykach Unii Europejskiej*, [w:] *Implementacyjne aspekty wdrażania zrównoważonego rozwoju*, red. D. Kielczewski, Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2011.
- [5] Kielczewski D., *Homo oeconomicus i homo sustinens jako wyzwania ekonomii zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Teoretyczne aspekty ekonomii zrównoważonego rozwoju*, red. B. Poskrobko, Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2011.
- [6] Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego *Wyjść poza PKB. Pomiar postępu w zmieniającym się świecie*, Bruksela, dnia 20.08.2009, KOM (2009).
- [7] Kornik S., *Region ekonomiczny w nowych realiach społeczno-gospodarczych*, wyd. Cedewu.pl, Warszawa 2011.
- [8] Kośmicki E., *Główne cele ekologizacji społeczeństwa i gospodarki*, Ekopress, Białystok 2009.
- [9] Pieńkowski D., *Koncepcje sprawiedliwości w teorii ekonomii zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Teoretyczne aspekty ekonomii zrównoważonego rozwoju*, red. B. Poskrobko, Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2011.
- [10] Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 czerwca 2011.
- [11] Śleszyński J., *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej*, [w:] *Zrównoważony rozwój i ochrona środowiska w gospodarce*, red. B.M. Dobrzańska, D. Kielczewski, Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2007.

Summary

Social Policy in the Context of Sustainable Development

All countries aim to formulate strategies of actions that would stimulate their socio-economic development that would in turn translate into improvement in the quality of life of their citizens. Such efforts entirely correspond with a concept of sustainable development that covers social, economic and environmental issues. Both long and short-term strategies of development should include thoroughly characterised goals, conditions and means of strategy realisation. The strategies in question should also point to entities that are involved in strategy realisation and it is recommended to set procedures of monitoring required progress. However, first of all, the strategies have to be implemented and in order to realise such implementation the state's intervention based on social policy is a prerequisite.